

prof. Ing. Štefan H i t t m á r , PhD.

Fakulta riadenia a informatiky, Žilinská univerzita

ul. Univerzitná 8215/1 010 26 Ž I L I N A

tel.: ++ 421 41 513 4457, stefan.hittmar@fri.uniza.sk

O p o n e n t s k ý p o s u d o k doktorskej dizertačnej práce

Autor práce: **Ing. Jiří Čáp**

Názov práce: **Náklady užívateľa dopravy a jejich vazba na verejné finance**

Školiace pracovisko: **Dopravní fakulta Jana Pernera, Univerzita Pardubice.**

Študijný odbor: **nie je vôbec v dokumente dizertačnej práce uvedený**

- podľa dokumentácie dekanátu DF JP UP je uvádzané, že dizertačná práca je spracovaná a obhajovaná v študijnom odbore: 3708V024 „Technologie a management v doprave a telekomunikáciách“

Posudok je vypracovaný na základe menovania oponentom – listom p. predsedu komisie č. j. ovvč/73/11 zo dňa 26. 4. 2011.

Z formálneho hľadiska dizertačná práca má celkom 101 strán (vrátane častí: Seznam literatury, Seznam tabulek, Seznam obrázků, Seznam skratiek a Vlastní publikace...) a prílohovú časť (celkom logicky neusporiadaných 30 príloh). Na prvý pohľad sa dokument dizertačnej práce javí vypracovaný v dostatočnom rozsahu, forme a v zásade prehľadne.

Ovšem, po podrobnom preštudovaní textu dizertačnej práce je potrebné poukázať na skutočnosť, že pri vypracovaní dokumentu nebola dostatočne rešpektovaná osnova (štruktúra i postup), ktorá je všeobecne odporúčaná a používaná pre takýto typ kvalifikačnej práce. Preto zodpovedanie niektorých základných otázok (ku ktorým som sa mal vyjadriť v zmysle vyššie uvedeného poverenia oponentom) nebolo v tomto posudku možné.

Túto skutočnosť považujem za prejav nedostatočného odborného i metodického vedenia voči doktorandovi. Dizertačnú prácu však možno charakterizovať iba ako riešenie nejakého odborného problému, resp. analytickú štúdiu. Chýba mu však metodická stránka, výskumná činnosť, návrhové riešenie a pod.

Vážnosť tejto práce vyplýva aj z toho, že doktorand predložil túto prácu opakovane (po neúspešnej obhajobe v r. 2010). Závery a odporúčania však nie sú v novej verzii dostatočne zapracované.

Napriek týmto skutočnostiam je v nasledovnom texte posudku vykonaný rozbor a hodnotenie tejto dizertačnej práce.

Predmetná dizertačná práca sa zaoberá skúmaním a hodnotením väzieb účastníkov dopravného systému z nákladového hľadiska. Doktorand postavil svoju prácu tak, že sa odvíja od základného vzťahu „užívateľ versus štát“. Ovšem, podnikanie v doprave (z objektívnych i subjektívnych dôvodov) sa dnes akosi málo zaoberá touto premisou (nevychádza z nej) ale viac sa zakladá na tvrdom pragmatickom podnikateľskom prístupe v zmysle „minimalizácie nákladov a maximalizácie výnosov“. Napriek tejto skutočnosti problematika dizertačnej práce je

zaujímavá a je vhodná na rozpracovávanie na teoretickej i praktickej úrovni. Ide o tému dobre zapadajúcu do rámca dôležitých problémov, súvisiacich s otázkami efektívnosti fungovania dopravných firiem v globalizujúcom sa trhovom prostredí.

Nasledovné posúdenie je vykonané zásadne ako podklad k obhajobe predmetnej dizertačnej práce pre ukončenie doktorského štúdia v uvedenom študijnom odbore.

1. Stručný popis dokumentu dizertačnej práce

Dizertačná práca je členená v piatich základných kapitolách. Jednotlivé kapitoly nie sú však dostatočne vyvážené – nie sú usporiadané v klasickej logike prístupu k riešeniu problému od analyticko-teoretických otázok, cez empirické štetenie (výskum), až po dosiahnuté výsledky a ich zhodnotenie, vrátane vlastného návrhu, resp. odporúčaní. Nesprávne je zaradená samostatná kapitola Prínosy pro rozvoj vědní disciplíny a praxi (až za Závěr, str. 90).

Rámcové hodnotenie kapitol je nasledovné:

V nadväznosti na povinné titulné stránky dizertačnej práce a *Úvod* doktorand v *prvej kapitole* sa venuje komplexnému poňatiu spoplatnenia dopravy vo vzťahu k dopadom na užívateľa. Definuje základné pojmy a rámcovo špecifikuje zákazníka a užívateľa vrátane rozpracovávaní základných väzieb. Pokúsil sa vysvetliť klúčovanie nákladov v dvoch rovinách (prvá vníma dopravu ako odvetvie, kde nákladový systém sa skladá z nákladov dopravcov, infraštruktúry, užívateľov dopravy a externé náklady; druhou rovinou je hľadisko spotrebúvaných statkov a činiteľov, ktoré ovplyvňujú správanie sa užívateľa dopravy).

Táto kapitola je pomerne rozsiahla (až 55 strán). Zameraná je výhradne na analýzu praktických situácií - málo popisuje a zhodnocuje teoretické východiská pre riešenie stanoveného problému. Chýbajú jej zhrnutia a výsledky analýzy.

V *druhej kapitole* doktorand uvádza cieľ svojej dizertačnej práce. Tým je podľa textu na str. 56 „...vyjádření celkového pojetí nákladů vztaženého k osobní dopravě z pohledu uživatele dopravní služby či v širším pojetí, i z pohledu dopravního systému, a to včetně vzájemné komparace a specifikace disproporcí, s následným vytvořením návrhu metodických postupů na hodnocení nákladů v dopravním systému“.

Súčasne sú v tejto kapitole na str. 56 uvedené hypotézy. Ich formulácia je nevedecká, príliš jednoduchá a teda nedostatočná – nevytvára východisko, voči ktorému by sa mal vykonávať odpovedajúci empirický výskum (analýza, štetenie... vyhodnotenie).

Doktorand v *tretej kapitole* stručne uvádza metódy spracovania a spôsobu riešenia. Opäť ide o veľmi jednoduchý výčet viac-menej bežných analytických metód. Chýbajú metódy vedecké – predovšetkým pre modelovanie situácie, simulovanie situácií, hodnotenie variantov a pod.

Štvrtá kapitola sa zaoberá vzájomným porovnaním vkladných prostriedkov a príjmov čerpaných od užívateľov do dopravy. Doktorand zistil určité disproporcie vo vykazovaní jednotlivých údajov, hlavne na úrovni krajov.

Za určitý základ návrhového riešenia možno považovať *piatu kapitolu*, v ktorej doktorand v zmysle svojho názvu by mal podrobnejšie špecifikovať vzájomné väzby a závery vkladných prostriedkov a príjmov čerpaných od užívateľov. Ovšem, podkapitola 5.1 je iba stručným náznakom akéhosi modelového prístupu, ktorý by mal predstavovať podstatnú časť návrhového riešenia. Časť 5.1.2 by mala podľa názvu riešiť podstatnú časť návrhu – žiaľ, text je krátky.

Záver je už len akýmsi stručným (na jednej strane, ale veľmi chaotickým) doplnením problematiky posudzovanej dizertačnej práce

Prínosy svojho riešenia doktorand uvádza v samostatnej kapitole dizertačnej práce. Uvedené jednak teoretické ale i praktické prínosy sú pomerne prehnané. Jednotlivé kroky riešenia dizertačnej práce nemôžu byť prínosmi v pravom slova zmysle. Obyčajne sa v tejto kapitole vyjadruje cca po jednom teoretickom, resp. praktickom prínose – ostatné sú iba ich podpornými časťami.

2. Aktuálnosť témy dizertačnej práce

Téma predmetnej dizertačnej práce je **aktuálna**. Táto téma dobre zapadá do rámca problémov, súvisiacich s otázkami pôsobenia dopravných subjektov v podmienkach trhovej konkurencie. Konkretizácia témy do podmienok osobnej dopravy a v nej analýzy nákladov v ČR je dobrá a môže iba preukázať realnosť a správnosť navrhovaného riešenia.

3. Formulovanie a splnenie cieľov dizertačnej práce

Cieľ doktorskej dizertačnej práce (na str. 56) má charakter viac analytický – chýba mu nejaká projekčne-návrhová časť.

Napriek tomu formulovaný cieľ možno považovať za dizertabilný a dostatočný ako predpoklad pre určité 'vedecko-výskumné' riešenie a nejaký odborný prínos. Preto formulácia cieľa dizertačnej práce vytvorila požadovaný priestor pre vedecké rozpracovávanie (tak, ako si to vyžaduje doktorandské štúdium). Na základe dokonalého preštudovania textu dizertačnej práce možno konštatovať, že vopred formulovaný cieľ bol splnený čiastočne predovšetkým v jej štvrtnej a piatej kapitole.

4. Postup riešenia problému a výsledky dizertačnej práce

Doktorand spracoval kapitolu o metodickom aparáte (kap. 2 a kap. 3) svojej dizertačnej práce v pomerne krátkom prevedení. Z textu sa však dá dedukovať, že v práci boli použité predovšetkým jednoduchšie **metódy** analýzy, syntézy (v užšom slova zmysle), výpočtov a porovnávaní. Tieto zvolené metódy spracovania vzhľadom na ich účel a možnosti (formulovaný cieľ) možno považovať ako vhodné. Chýbajú zložitejšie metódy.

Pri spracovaní svojej dizertačnej práce doktorand postupoval nasledovne:

Teoretické východiská popísal pomerne rozsiahle (kap. 1), svoju tvorivú činnosť prezentoval vo 'výpočtovej' časti (kap. 4 a 5) a svoju prácu uzavrel uvedením prínosov. V dizertačnej práci však chýba (i keď si to doktorand v cieľoch práce neurčil) nejaký konkrétny výsledok – výstup dizertačnej práce.

Celkove možno konštatovať, že dizertačná práca má predovšetkým analytický charakter i obsah. Nezvykle až cca 3/3 práce je o minulosti (analýza a porovnávanie). Návrhová časť práce je nepatrná.

V práci chýba predovšetkým časť zaoberajúca sa výskumom. Práve tu by mal doktorand preukázať svoju tvorivú činnosť, prezentovať získané poznatky, nejaké vývody, odporúčania, návrhy... pre užitie, pre praktické aplikácie (i pre teóriu). Zvláštnosťou je ako sa doktorand vyhol verifikácii hypotéz. Je pozoruhodné, že napriek ich veľmi triviálnej formulácii, v závere doktorand jednoducho slovne konštatuje (bez potrebného šetrenia, bez výpočtov), že hypotézy „lze / nelze potvrdit“. Toto svedčí o nesprávnom formulovaní hypotéz, ich neodbornej verifikácii alebo nedostatočne vykonanom výskume.

5. Význam dizertačnej práce pre prax a vedný odbor

Výsledkom dizertačnej práce je prevažne analytický a výpočtový materiál, v ktorom doktorand preukázal určitú svoju odbornú zdatnosť a erudovanú vyspelosť v problematike nákladov v doprave. V analytických častiach práce sa prejavil jeho prehľadový prístup.

Význam dizertačnej práce je aj vzhľadom na nedostatky uvedené pri hodnotení jej jednotlivých kapitol do istej miery evidentný.

Prínos dizertačnej práce pre rozvoj vedy je veľmi nepatrný - spočíva iba v spôsobe práce s údajmi, ich štatistickom spracovaní a vyvedení určitých čiastkových závislostí. Určitým praktickým prínosom doktoranda je komparácia vkladných prostriedkov a príjmov čerpaných od užívateľov, a to šetrením reálnych údajov z krajov ČR vo vybranom období.

6. Formálna úprava dizertačnej práce a jej jazyková úroveň

Dokument dizertačnej práce je vypracovaný na priemernej úrovni. Je spracovaný v zásade prehľadne - doktorand v práci využil grafické techniky zobrazovania (grafy, tabuľky, logické modely). V gramatickom i technicko-štylistickom prejave neboli dodržané zásady DTP.

Súčasťou dokumentu dizertačnej práce je aj priložený prehľad publikácií doktoranda. Uvedených 29 odborných (vedeckých?) príspevkov dokumentuje a preukazuje dostatočnú publikačnú aktivitu autora. Pozn.: Iba 5x ako samostatný autor.

Pripomienky k dizertačnej práci:

- *chýba výskumná časť (štatistické šetrenia majú charakter jednoduchých výpočtov),*
- *návrhová časť nie je dostatočne rozpracovaná (model?),*
- *chýba časť pre overovanie správnosti a funkčnosti navrhovaného riešenia.*

Zhrnutie

Na základe vyššie uvedeného posúdenia jednotlivých častí dizertačnej práce môžem konštatovať, že predmetná práca v zásade má požadované náležitosti na úspešné obhájenie a preto v zmysle podmienok stanovených príslušnými vyhláškami

o d p o r ú č a m

doktorskú dizertačnú prácu predložiť k obhajobe v študijnom odbore 3708V024
„Technologie a management v doprave a telekomunikáciách“

V Žiline, 14. mája 2011